

Fedor Ivan
ČIČAK

NOVA AGENDA

Pet pitanja i pet (mogućih) odgovora

NOVA AGENDA

Republika Srpska
i bet (mogći) održavati

prijevod i prevođenje na hrvatski jezik i uvelike doprinosio razvoju i razširjenju hrvatske književnosti. Njegova knjiga je jedna od najznačajnijih knjiga hrvatske književnosti. Slavonija, u kojoj je rođen, je danas mala i bliski život je skuren, no još uvek živim kroz vlastite zemljane i obiteljske poveznice. Hrvatska je u velikom mjeru u potrazi za novim mjestima za posao, ali takođe se u hrvatskoj zapadnoj i istočnoj Slavoniji i Baranji učestalo pojavljuju mještani koji su otišli u Ameriku.

Prvo pitanje:
Što možemo zaključiti iz iskustva u našem društvenom radu, ovih posljednjih nekoliko godina?

Odgovor:

Ostvarenje hrvatske države u 1991. i pobjeda *Hrvatske vojske* 1995. imala je sličan učinak na iseljenu Hrvatsku, kao što je ostvarenje države Izrael imalo na židovsku dijasporu u svijetu. Nama kao pojedincima, vraćen je naš izgubljeni nacionalni identitet kao članovima jedne slobodne nacije, koje štiti njihova vlastita država. Srpska vojna agresija vodena s ciljem da nam državu uništi a narod iskorijeni, bila nam je dnevno pred očima. Televizija i novinstvo izvještavalo je o razaranju naših sela i gradova, o rušenju crkava, groblja i bolnica, o pljački imovine i protjerivanju pučanstva, te o etničkom čišćenju koje je nagnalo stotine tisuća ljudi da napuste svoje domove. Slika ugroženog naroda bila je svakome jasna, pa je naš odgovor bio jednodušan i djelotvoran u službi domovine. Nebrojeni klubovi, društva i zajednice u SAD-u i Kanadi organizirali su sakupljanje i slanje pomoći. Slaо se novac i roba, lijekovi i bolnička oprema. Posebno se skribilo se za opremu vojske i zbrinjavanje djece poginulih u obrani domovine. Sakupljalo se za pomoć izbjeglih i prognanih. Pomagali smo naše obitelji u domovini, kao i vodstva novouspovjetljenih ili obnovljenih političkih i vjerskih organizacija. Tako se radilo punih šest godina, dok se konačno davanje nije smanjilo. Svrha pomoći bila je ispunjena, srpska je agresija odbijena, naša je vojska ovaj teški rat završila pobjedom.

Time započinje novo poglavlje naše države. Iz stečenih iskustava nešto se i naučilo. Naučilo se što sve treba da jedan organizirani rad uspije:

1. prilike (situacija) i potrebe (problemi) moraju biti cijeloj zajednici i pojedincima jasne, razumljive i očevide;

2. kako odbori društava tako se i njihovi članovi trebaju dogovoriti i osmisliti što i kako treba djelovati;

3. važno je da su vodeći ljudi spremni služiti i žrtvovati se za dobro onih koji pomoć trebaju.

D r u g o p i t a n j e :

Što treba poduzeti u novonastaloj i promijenjenoj situaciji?

O d g o v o r :

Nedjeljno izdanje *New York Timesa* od 7. travnja 1996. na naslovnoj stranici objavljuje sliku *Svečani oproštaj u Hrvatskoj američkih žrtava avionske nesreće* u kojoj je poginuo sekretar za trgovinu Ron Brown. Na slici se vidi postrojeni odred hrvatske i američke vojske pred lijesovima prekrivenim hrvatskim i američkim stijegom. Ta je slika bila uzrok dvostrukoga iznenadenja:

1. već godinu dana tj. nakon hrvatskih vojnih pobjeda u oslobadanju zapadne Slavonije i tzv. Krajine, Hrvatske je nestalo sa stranica američkog tiska i

2. slika na prvoj stranici, odred hrvatske i američke vojske, hrvatskog i američkog stijega učinila nam se simbolom naše međunarodno priznate i etablirane države. Nakon 50 godina nepostojanja Hrvata i Hrvatske, mi smo kao nacija i država konačno stigli i u SAD, situacija se promijenila.

Osim slike u *New York Timesu* na tržište SAD-a i Kanade stigli su i hrvatski proizvodi, pod hrvatskim imenom. Situacija se izmjenila: hrvatski proizvodi *Made in Croatia* pridolaze na svjetsko tržište. U USA-u i Kanadi iseljena Hrvatska prvi je kupac tih naših proizvoda. Što treba poduzeti da se pomogne prodaja hrvatskih proizvoda? Stručnjaci među nama trebaju pomoći savjetima i prijedlozima.

Ekonomski akcija jedan je od mogućih zadataka naših novih agenda.

T r eće p i t a n j e :

Što mi znamo o toj novonastaloj situaciji u domovini?

Odakle nam pouzdane informacije i tumačenja?

O d g o v o r :

Naše druženje neodvojivo je od jednog pitanja koje ne prestajemo ponavljati. »Što znate o prilikama u Hrvatskoj? Što ima novog?«

Tako se razgovara nedjeljom nakon mise pred crkvama, na sastancima u društвima i klubovima, na piknicima ili na večerama u domovima prijatelja. Neće dugotrajati da netko od prisutnih kaže kako mu je došlo pismo od rodbine ili

prijatelja iz Hrvatske s duljim izvještajem što se kod njih događa, ili netko dometne kako se (on sam ili susjed) upravo vratio iz domovine nakon posjeta od nekoliko tjedana - od kojih je tjeđan dana proveo putujući autom po oslobođenim krajevima istočne Slavonije, i što je video. Pun je dojmove o ljudima koje je susreo, i o načinu života koji se toliko razlikuje od našeg u Americi.

Stižu pojedine vijesti i o onome što se dogodilo, ili se događa već dulje vrijeme u nekom mjestu ili pokrajini. I onda se katkad zapitamo: »Je li ta vijest, dojam ili slika događaja točna ili je možda iskrivljena, je li to 'objektivni' prikaz ili je iskrivljen«. Iskriviljanje vijesti ili prikaza stanja može imati dva uzroka. Jedan je uzrok *ideološki*, kao što je politička orientacija socijalizma, nacionalizma ili liberalizma. Drugi je razlog psihološki: kao što je osobna frustracija, briga i strah, ili čežnja za ispunjenjem nekog životnog sna, i time povezano razočarenje, ako se doživljena društveno-politička stvarnost ne podudara sa željama i snovima, jer hrvatska država nije ostvarenje socijalističke, demokratske ili nacionalne utopije, niti je ona *Kraljevstvo Božje* na zemlji. (Ima još jedan treći razlog: finansijski interes!)

Povrh tih osobnih izvora političkog obavještavanja, redovno se služimo sredstvima javnog priopćavanja: hrvatskim televizijskim i radiovijestima, elektronskom poštom kojom dobivamo *Hrvatsku kroniku dana*, pa dnevnim novinama i tjednim časopisima, a sve da nam priopće pouzdane informacije o aktualnim zbivanjima u domovini.

Tek sada, kada je rat za obranu domovine svršio, izbit će na površinu sve ono što je rat za samoodržanje naroda i države potisnuo i odgodio. Tek će sada izaći na vidjelo sve ono zlo što je pedeset godina komunističke vladavine prouzročilo.

U sadašnjoj situaciji potrebno je poznavanje dnevnih problema našega društva kao i njihovih uzroka.

Četvrtoto pitanje:

Kako razgovarati (voditi diskusiju) o poslijeratnoj situaciji u našoj državi: prvo, s našim sunarodnjacima, i drugo, razgovarati o »situaciji u bivšoj Jugoslaviji« sa susjedima i prijateljima Amerikancima?

Odgovor:

U razgovoru s našim sunarodnjacima ovdje u dijaspori moramo biti svjesni da znati uspješno razgovarati, voditi dijalog ili diskusiju, posebno je umijeće, koje se stiče kritičkim opažanjem i iskustvom. Pod svaku cijenu treba pažljivo slušati što nam drugi govore. Ne prekidati sugovornika,

ne prepirati se ili ispravljati čak i onda kada je očevidan krivi podatak, nesmisao ili zabluda. Treba govoriti ono što nam se čini da bi nas sugovornik mogao razumjeti i prihvati.

Važno je znati da veoma često kad netko govorí o politici, on ustvari govorí o sebi; o svojim nadama i sanjama - koje prate oduševljenje za političara koga podržava, ili o svojim strahovima i frustracijama - koje prate razočaranje, ogorčenje i neprijateljstvo prema specifičnom političaru ili političkom programu kojega dotični provodi ili neprovodi, ili je nedovoljno zauzet, ili radi isključivo na svoju korist. Ne zaboravimo: takvi pojedinci mogu biti i osobno dobromajerni i požrtvovni.

Napose, a tu pojavu ne smijemo previdjeti: naši su ljudi općenito fascinirani silom. Oni svoj osobni neuspjeh doživljavaju kao poraz tj. gubitak sile (moći, vlasti). Zbog toga se naši *ekstremni nacionalisti* tako grčevito hvataju (svoje) prošlosti - u kojoj su doživjeli osobnu afirmaciju (»a ja sam bio«); a toj prošlosti više nema povratka. Radi toga oni odbijaju (ili omalovažavaju) našu sadašnju političku stvarnost. Taj psihološki sindrom aktivna je zapreka političke diskusije koja bi bila nužna da se prebrodi nesloga, i razbijanje nama toliko potrebnog narodnog jedinstva (Predsjednik Tuđman u domovini govorí o pomirenju *ustaša* i *komunista*).

U razgovorima s našim američkim susjedima i prijateljima suočeni smo s drugom vrstom teškoća, kojima su temelji u različitom političkom i povijesnom iskustvu, u različitosti američke kulture od europske, a posebice naše hrvatske kulture.

Charles McCarry, američki pisac špijunskih romana, u *Second Sight* (*Predskazanje*) opisuje razgovor među dvojicom članova izraelske i američke obaveštajne službe u kojem Izraelac Yeho Stern tumači Amerikancu Paulu Christopheru razliku u njihovu shvaćanju političkog *neprijatelja*. Bazično, Yeho služi jednoj izoliranoj i teroriziranoj naciji, za koju je realistička ocjena *neprijateljskih namjera* pitanje života i smrti. Za Amerikance takvo je shvaćanje neprijatelja nepojmljivo, jer »oni, duboko u svom srcu, zaista ne vjeruju da je bilo koji neprijatelj njima zaista opasan. Amerika je toliko velika i bogata, tako mlada, tako jaka i zdrava, da ne može i zamisliti nekog (političkog) neprijatelja koji bi joj mogao naškoditi, a kamoli smrtno ugroziti. Radi toga namjere njenih neprijatelja i nisu važne. Ako dođe do najgorega, Amerikanci će se upustiti u rat, u kojem će pobijediti, te će svoga pobijednog neprijatelja obratiti da bude kopija njih samih«. (str. 294-295).

To je jedan jednostavan odgovor, ali dovoljan kao praktička uputa, jer je razlika izraelskog koncepta neprijatelja odražaj židovskog povijesnog iskustva: to iskustvo nije mno-

go različitije od našeg hrvatskog, a jedno i drugo iskustvo je potpuno različito od američkog.

Mi moramo pokušati uvjeriti naše američke prijatelje i susjede da ratni sukob na području bivše Jugoslavije nije bio niti *gradanski rat*, kojeg su uzrokom vjere, nacionalizam, propaganda, ili mržnja zloupotrebljena po političkim vodama (Milošević i Tuđman), nego je to politički sukob i rat između dviju nacija: ne zanemarivši srpsku agresiju, kojoj je cilj osvajanje i kontrola (nesrpskog) teritorija, naroda ili bogatstva, politički sukob u bivšoj Jugoslaviji nije bio bitno različit od drugih političkih sukoba i ratova među nacijama i državama.

Peto pitanje:

Kako osmisliti dnevni red (agendu) našega kluba, društva, zajednice? Što mi možemo realno postići? Kako pravilno ocijeniti naše mogućnosti? Što možemo učiniti?

Odgovor:

Na ovo pitanje moguća su dva (i više) odgovora:

Prvi odgovor:

Nastaviti ćemo raditi i pomagati kao do sada. Kroz posljednjih šest godina iseljena Hrvatska mnogo je pomagala narodu u domovini; pojedinci su slali pomoć rodbini, ili obnovljenim društvima čiji su članovi (nekada) bili; posebna je bila briga za djecu, zbrinjavanje ratne siročadi. Ta se pomoć nastavlja.

U kritičnim godinama naroda u samoobrambenom ratu, kada više ne strepimo za opstanak naroda i države, jer je naša vojska odlučno pobijedila srpsku vojnu agresiju, odahnuulo nam je, naša je država osigurana.

Sada treba preusmjeriti naše napore na nove zadatke. Predsjednik Tuđman na *Trećoj konvenciji hrvatskog svjetskog kongresa* na Brijunima (*Vjesnik*, 7. srpnja 1996.) posebice je naglasio da od iseljeništva više ne očekuje i ne traži finansijsku i materijalnu pomoć, već da sada treba prvo staviti u plan povratak u zavičaj, ulaganje u domovinu na razne načine, uključivši i kupovinu dionica, i treba suzbiti međusobno trvanje u iseljeništvu kao i u zemlji, prvenstveno zbog budućnosti Hrvatske.

Drugi odgovor:

Svaki novi plan rada, svako osmišljavanje jedne nove agende uvjetovano je pomnim i točnim poznavanjem prilika (u domovini i u iseljeništvu) i realističnom ocjenom naših vlastitih snaga u SAD-u i Kanadi općenito, a u svakom mjestu i u svakom pojedinom društvu posebice. Moramo raditi ono što možemo. Ne postavljati ciljeve koje ne možemo is-

puniti, jer je posljedica neuspjeha demoralizacija i razočaranje.

Mogu se ponuditi četiri specifične aktivnosti:

1. *Croatian American Association News* (Vol. 6, No.1, Summer 1996) koje obavještava o radu toga društva ističe da je u Washingtonu od 21-24. travnja organiziran 6. godišnji hrvatski dan sa svrhom da se pomogne ojačati diplomatske veze američkih Hrvata. To je naš hrvatski lobby u kongresu i vladu. Na *Hrvatski dan* jednom godišnje susreću se članovi hrvatskog lobbyja s najvišim predstavnicima izborne i zakonodavne vlasti Sjedinjenih Država. Razgovaraju sa svojim senatorima i kongresmenima kao i s veleposlanstvom Republike Hrvatske. Zainteresirani bi se trebali učlaniti i aktivno podržavati CAA.

2. Mi smo ovdje u Floridi dobili političke vijesti sa kratkovalnim prijemnicima (tranzistorima), rijetki pojedinci – u posjedu velikih antena (tanjura) gledali su HRT vijesti i programe direktno iz domovine. Međutim, nedavno se na tržištu pojavila nova mala antena *tanjur (dish)* za mnogo dostupnije cijene. Taj novi sistem direktnog satelitskog televizijskog prenosa tzv. DBS (*direct broadcasting system*) najbolja je opcija u prijemu TV signala iz Hrvatske. Sad imamo u sustavu *Dish Network* hrvatske programe: HIC-tv, programi iz domovine, iz iseljeništva, sportski i zabavni programi.

3. Da se povede široka akcija za financiranje izdavanja knjiga. Zašto? Naš narod u prošlim 50 godina pretrpio je veliku nevolju: komunistička vlast osnivala se na teroru i na obveznom učenju i primjeni u društvenom životu jedne ideologije, socijalizma. Dakle vlast socijalizma nije samo osnovana na batini, nego i na knjizi. Naša je hrvatska zemlja, a nakon prošlih ratova i komunizma, »opustošena, napuštena i zapuštena« (kako piše jedan hrvatski književnik); naš rastoceni i rastureni narod treba okupiti, pomiriti i liječiti njegovu dušu i pamet. To se ne može uraditi za nekoliko dana, kao što je to naša vojska uradila sa srpskom agresijom. Za to će trebati godine. Neki pozivaju na *dubovnu obnovu*. Nje nema bez knjiga, bez čitanja, bez razmišljanja i razgovora. Treba misliti o čovjeku, o životu, o narodu, o državi. Već 128 godina postoji u domovini izdavačka kuća i *Hrvatsko književno društvo Sv. Jeronima* (god. 1946. na zahtjev Ivana Krajačića, člana CKKPH, promijenilo je svoje ime u *HKD Sv. Ćirila i Metoda*) a sada se vraćaju svojem starom imenu. »U svojoj izdavačkoj i stoljetnoj društvenoj djelatnosti *Jeronimsko društvo* posebnu je pažnju posvećivalo ne samo širokim slojevima hrvatskog naroda na selu i u gradu, nego i najmladima i djeci, znajući da su sretna i zdrava djeca temelj sretne budućnosti domovine i sjeme budućih potpunih ljudi. Takvi su ljudi spremni da prihvate teret odgovornosti, pa čak i svetost

mučeništva i svjedočenja« (Radovan Grgec, *Uz rub* (105) u časopisu *Marulić* 1996). Radovan Grgec koji stoji na čelu zakladne kuće i književnog društva HKD *Sv. Jeronima* je književnik i urednik hrvatske književne revije *Marulić* koja izlazi neprekidno punih 29 godina. Kao gimnazijalac bio je i nekoliko godina na robiji u Lepoglavi (u isto vrijeme kada je тамо bio utamničen Alojzije Stepinac, zagrebački nadbiskup). Pu blikacije knjiga za narod trebali bi novčano pomoći, a možda bi bilo dobro organizirati turu Radovana Grgeca po župama i zajednicama u SAD-u i Kanadi.

4. Odgovarajući na drugo pitanje, o novonastaloj poslijeratnoj situaciji spomenuta je kao novost pojave hrvatskih proizvoda na američkom tržištu. Promidžba hrvatskih proizvoda *Made in Croatia* trebala bi biti na *dnevnom redu*, u mjestima gdje živimo i diljem SAD-a i Kanade. To je dio naših agenda. Tako bi na piknicima i većim skupovima, neizostavna bila promidžba i prodaja hrvatskih proizvoda, kao i lokalni oglasi gdje se i što može nabaviti.